

פרק שלישי – 'כל הצלמים'; דף מ

'במקומו של רבי מאיר היו עובדין אותה פעם אחת בשנה, ורבי מאיר דחייש למיעוטא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום... – הרמב"ן והריטב"א ז"ל פרשו, היות ורבי מאיר חושש בעלמא למיעוט, אם כן סתם מקומות שאין ידוע אם עובדים אם לאו – אוסר ר' מאיר מן הדין. וכיון שכן גזר ר"מ בכל המקומות, אף כשידוע שאינם נעבדים. וחכמים שאינם חוששים למיעוט, סתם צלמים אינם אסורים מן הדין, ולכך לא גזרו בכל המקומות משום מיעוט מקומות הנעבדים.

ואולם הר"ן כתב שאפילו לר"מ החושש בכל מקום למיעוט ואינו סומך על הרוב, מן הדין אין איסור בסתם צלמים; אם משום שאין להחזיק איסור ממקום למקום [לא דיבר ר' מאיר אלא בכגון חשש סריס ואיילונית – מיעוט הקיים בכל מקום], אם משום שמודה ר"מ ב'רובא דאיתא קמן' שהולכים אחר הרוב (כמו שאמרו בחולין יא.). כיון שהרוב גלוי וידוע לפנינו, ואף כאן, הלא רוב המקומות שהצלמים אינם נעבדים בהם הוא ידוע ומוכר, ורוב כזה חשוב הוא ומבטל את המיעוט. הלכך לפי דעה זו סתם מקומות מותרים מן הדין, אלא היות ושיטת ר"מ בעלמא לחוש למיעוט, הרי שהמיעוט הוא דבר שיש להתחשב בו, משום כך גזר ר"מ מפני מיעוט מקומות על כל שאר המקומות. ולחכמים, המיעוט נידון תמיד כמי שאינו, ולכך אין סברא לגזור מפני מיעוט מקומות.

[משני הפירושים מתבאר שמצד הדין יש כאן 'רוב' ו'מיעוט', ואין אומרים 'כל קבוע כמחצה על מחצה' – שאין דין 'קבוע' אלא בכגון בשר הנלקח מן החנויות וכדומה, אבל כאן שהדיון על המקום עצמו מהו – הולכין אחר רוב מקומות. וכיו"ב מבואר בר"ן (בפ"ק דמגילה), שעיר המסופקת אם מוקפת חומה מימות יהושע בן נון אם לאו – הולכים אחר רוב העולם. הרי שאין אומרים 'קבוע' בכל כגון זה (עפ"י שער המלך מגילה א, יא.).

בשעה"מ תמה על הר"ש מקינן בספר הכריתות שמתבאר מדבריו שיש בכגון זה דין 'קבוע כמחצה על מחצה'. וכבר כתבו האחרונים לבאר דבריו. ע' אור שמח עכו"ם ז, ו; בני ציון (לרב"צ מיטווסקי. נה). וע"ע בספר ביצחק יקרא, כט]. יש להעיר מדוע אין זה רוב התלוי במעשה שאין הולכים אחריו (בכורות כ). וע' בחזון איש (בכורות כד) שלא בכל מקום נחשב 'רוב התלוי במעשה' אלא תלוי הדבר בשקול דעת חכמים. ועוד יש ליתן טעם עפ"י ד הנצי"ב (משיב דבר ח"ה כו) שמעשה אדם בר דעת לא חשיב רוב התלוי במעשה. באור נוסף בסוגיא, ע' בספר אור שמח – עכו"ם ז, ו.

דף מא

'מעיקרא סבור לסטים בעלמא... מעיקרא סבור גדיל כלילי בעלמא... אישתימא בעלמא... – התלמוד הוא שמכנה כן לגנאי, אבל אין הפירוש שזו היתה כוונת מעמידי האנדרטא, אלא הכוונה שבתחילה סברו שהיה זה לסימן בעלמא שהיה מלך גבור, או מלך שהתפאר במלכותו [וכינוהו בגמרא